

مهری که حلال نمی‌شود

وضع مهریه‌های سنگین و عواقب اجتماعی حاصل از آن چون افزایش تعداد زندانیان مهریه در سال‌های اخیر بسیار مورد توجه رسانه‌ها، مسئولان و خانواده‌ها قرار گرفته است.

وضع مهریه‌های سنگین و عواقب اجتماعی حاصل از آن چون افزایش تعداد زندانیان مهریه در سال‌های اخیر بسیار مورد توجه رسانه‌ها، مسئولان و خانواده‌ها قرار گرفته است. در حال حاضر، بیشترین تعداد زندانیان کشور را زندانیان جرائم مالی تشکیل می‌دهند. در میان زندانیان جرائم غیرعمد و مالی نیز زندانیان مهریه درصد بالایی را به خود اختصاص داده‌اند.

به گزارش آرمان، طبق آخرین آمار موجود تعداد کل زندانیان در کشور 210 هزار و 672 نفر است. از این تعداد هشت‌هزار زندانی جرائم مالی غیرعمد در کل زندان‌های کشور به‌سر می‌برند که حدود دوهزار نفر به‌دلیل ناتوانی در پرداخت مهریه روانه زندان شده‌اند. آمار بالای زندانیان مهریه موجب شده است تا مجلس در سال‌های اخیر با وضع قوانینی چون تعیین سقف برای مهریه از تعداد زندانیان محکوم به پرداخت مهریه بکاهد. علاوه بر این، در حالی که بسیاری از کارشناسان آسیب‌های اجتماعی، تعیین مهریه‌های سنگین و به‌دنبال آن افزایش تعداد زندانیان مهریه را عامل سست شدن بنیاد خانواده و شکل‌گیری پیامدهای اجتماعی ناگوار می‌دانند، برخی از کارشناسان دلیل وضع مهریه‌های سنگین را به ایجاد قدرت در زنان و شکل‌گیری ضمانت اجرایی برای دوام زندگی مشترک زناشویی نسبت می‌دهند.

مهریه از هدیه تا احقاق حقوق

مهریه که ریشه در سنت‌های اسلامی دارد به مالی گفته می‌شود که مرد در هنگام وقوع عقد نکاح به زوجه خود می‌پردازد یا مکلف به پرداخت آن می‌شود. مرد هنگام اجرای صیغه نکاح و ازدواج، چیزی را به همسرش تقدیم می‌کند که در اصطلاح مهریه (صداق) نامیده می‌شود. در آموزه‌های دینی برای مهریه، مقدار معینی تعیین نشده است بلکه این امر به توافق زن و مرد و خانواده‌ها بستگی دارد. همچنین در نوع مهریه نیز محدودیتی وجود ندارد و هر چیزی که ارزش اقتصادی و اجتماعی داشته باشد، می‌تواند به‌عنوان مهریه قرار گیرد. در بسیاری از اوقات، مهریه دختران مسلمان ایرانی بر مبنای سکه‌های طلا تعیین می‌شود؛ از سال تولد دختر گرفته تا شمار ائمه یا سوره‌های قرآن کریم به‌عنوان تعداد سکه‌های مهریه دختران بریده می‌شود. با وجود آنکه بسیاری بر این عقیده‌اند که وجود مهریه‌های سنگین خوشبختی زوجین را تضمین نمی‌کند، برخی از کارشناسان اجتماعی به وجود حقوق نابرابر زنان در مقایسه با مردان در امر ازدواج اشاره می‌کنند و علت درخواست مهریه سنگین از مرد را در ازای حق طلاق که در دست مرد است، تعریف می‌کنند.

مهریه در کشورهای اسلامی

مهریه در کشورهای اسلامی متغیر است. به‌طور مثال، میانگین نرخ مهریه در عربستان با سکه طلا تعیین نمی‌شود و عرف مهریه در این کشور 14 هزار دلار است. در هند میانگین نرخ مهریه در اقوام مختلف از 100 هزار تا یک میلیون و پانصد روپیه هند متغیر است. در آذربایجان نیز میانگین نرخ مهریه دوهزار منات است. در کشور چین به‌ویژه منطقه ارومچی نرخ مهریه چیزی در حدود 100 هزار یوآن است که در مناطق مختلف و قومیت‌های مختلف تغییر می‌کند. میانگین نرخ مهریه در ترکیه نیز 35 هزار لیره است. همچنین در عمان میانگین نرخ مهریه حدود 10 هزار ریال این کشور است. لازم به ذکر است در تمامی این کشورها میانگین نرخ مهریه با توجه به شرایط اقتصادی کشور چندان سنگین نیست و با توجه به عرف قابل قبول است. علاوه بر این، در تمامی این کشورها مهریه‌های سنگین خارج از عرف از سوی خانواده‌ها وضع می‌شود که چندان فراگیر نیست.

کاهش تعداد زندانیان مهریه

در ایران تلاش برای مهار روند رو به رشد تعداد زندانیان مهریه در سال‌های اخیر بسیار مورد توجه قانونگذاران قرار گرفته است. در سال 1386 زمانی که برای اولین بار لایحه حمایت از خانواده از سوی دولت نهم به مجلس رفت، پیشنهاد وضع مالیات بر مهریه‌های غیرمتعارف و تعیین سقف پرداخت مهریه تا 110 سکه مورد انتقاد بسیاری از فعالان مدنی قرار گرفت. در نهایت، پس از اصلاح برخی از بندهای طرح و تصویب آن در سال 91، بند مربوط به وضع مالیات بر مهریه از میان برداشته شد اما، شورای نگهبان تعیین سقف مهریه تا 110 سکه را پذیرفت و آن را لازم‌الاجرا معرفی کرد. بر این اساس، تا 110 سکه طلا از مهریه تعیین شده ضمانت اجرایی برای اعمال ماده دو نحوه اجرای محکومیت‌های مالی را دارد. یعنی زوجه می‌تواند در صورت پرداخت نکردن مهریه تا این میزان با اعمال ماده دو، مرد را به زندان ببندارد و در صورت پرداخت این تعداد دیگر زن نمی‌تواند او را به زندان ببندارد. در این زمان اگر زوج دارایی داشته باشد از او گرفته می‌شود. به‌رغم تصویب طرح پرداخت مهریه تا سقف

110سکه، بسیاری از حقوقدانان و فعالان حوزه زنان به این قانون به دلیل منافات آن با شرع اسلام که برای مهریه هیچ سقفی تعیین نکرده است، انتقاد کردند.

سرنوشت بیمه مهریه به کجا رسید؟

بیمه مهریه زنان یکی از چالش‌برانگیزترین موضوعات دولت دهم در حوزه زنان بود که تیر سال 91 سر زبان‌ها افتاد. مدیر سیاسی فرهنگی مرکز سابق امور زنان و خانواده در همین زمینه گفت: حدود خردادماه سال 92 آخرین پیگیری‌های ما برای به سرانجام رساندن بیمه مهریه صورت گرفت و جلساتی با وزارت دادگستری و یکی از صندوق‌های بیمه برگزار کردیم. ستاد دیه نیز از این طرح ما استقبال کرد اما به علت تغییر دولت و نبود امکان تامین اعتبار، بیمه مهریه مسکوت باقی ماند.

زهره لاجوردی افزود: در دولت دهم موضوع «بیمه زنان خانه‌دار» نیز مطرح بود که در صورت تامین اعتبار این بیمه امکان پرداختن به بیمه «مهریه» نیز فراهم می‌شد. او درباره مزایای بیمه مهریه اظهار کرد: این نوع بیمه نه تنها به سود زندانیان دیه بود بلکه زوج می‌توانست به مرور مبلغی را برای پرداخت مهریه همسرش پس‌انداز کند. از سوی دیگر مهریه زن نیز ایمن می‌شد. لاجوردی همچنین از تعامل با صندوق‌های بیمه به منظور تحت پوشش بیمه قراردادن مهریه نیز خبر داده و اظهار کرده بود: لازم است در این زمینه با صندوق‌های بیمه مذاکراتی انجام شود البته بیمه کردن موارد غیردولتی دشوار است. با این حال لازم است با برگزاری جلساتی و تعامل با صاحب‌نظران به راهکارهای اجرایی و قانونی در این زمینه دست یافت؛ چراکه بیمه شدن «مهریه» به نظر می‌رسد راهکاری برای حل مشکل مهریه است. مدیر سیاسی - فرهنگی مرکز سابق امور زنان و خانواده- در نهایت از نافرجام ماندن این طرح به دلیل کمبود بودجه و عدم تخصیص اعتبار لازم برای اجرا خبر داد.

مهریه تاوان فرصت‌های از دست‌رفته

یک جامعه‌شناس می‌گوید: وضع مهریه سنگین در شرایطی که زنان همچون مردان امکان دسترسی به فرصت‌های اجتماعی چون اشتغال را ندارند، موجب شکل‌گیری یک نوع احساس امنیت می‌شود. علیرضا عزیزی در ادامه عنوان می‌کند: به همین دلیل ریشه مهریه‌های سنگین به احساس عدم امنیت در زنان بر می‌گردد. از این رو، مهریه تاوان و جایگزین فرصت‌های از دست رفته است. او بیان می‌کند: به طور حتم، مشکل افزایش میزان مهریه را از راه‌های قانونی نمی‌توان حل کرد. این مساله اجتماعی است و نیاز به ساز و کارهای اجتماعی و فرهنگی دارد. سالار مرادی یکی از اعضای کمیسیون اجتماعی مجلس نیز در گفت‌وگو با آرمان با اشاره به وجود فرهنگ غلط وضع مهریه سنگین به معنای مستحکم شدن نهاد خانواده می‌گوید: به اعتقاد من، مهریه بالا خوشبختی زندگی را تضمین نمی‌کند کما اینکه بسیاری با وجود مهریه‌های سنگین حاضر به تحمل زندان شده‌اند اما تمایلی به برگشت به زندگی مشترک نداشته‌اند. او با دفاع از اقدام مجلس برای تعیین سقف برای مهریه اظهار می‌کند: قوانینی اینچنینی به طور حتم در فرهنگ‌سازی و کاهش میزان مهریه می‌تواند تاثیرگذار باشد و از اثرات و پیامدهای اجتماعی آن بکاهد.